

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-03-19

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Martin Borgeke samt justitierådet Martin Nilsson

En ny mottagandelag

Enligt en lagrådsremiss den 5 februari 2026 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. mottagandelag,
2. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
3. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160),
4. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
5. lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395),
6. lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten,

7. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),
8. lag om ändring i lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap,
9. lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.,
10. lag om ändring i skollagen (2010:800),
11. lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400),
12. lag om ändring i lagen (2026:000) om bistånd till vissa utlänningar vid inhibition av verkställigheten.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Katarina Hammarberg och rättssakkunnige Malte Back.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Allmänt

I lagrådsremissen föreslås en ny lag som ska ersätta lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Syftet med den nya mottagandelagen är att förutsättningarna för ett ordnat mottagande ska förbättras samt att återvändandeprocessen ska bli effektivare. Ett annat mål med den nya regleringen anges vara att utanförskapet ska minska.

Lagen föreslås gälla för asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet. Sådana utlänningar ska även fortsättningsvis ha rätt till bistånd i form av boende, dagersättning och särskilt bidrag. Villkoren för rätten till dagersättning skärps emellertid och ersättningen ska kunna sättas ned om utlänningen inte fullgör sina skyldigheter.

Asylsökande ska bl.a. vara skyldiga att vistas inom ett begränsat geografiskt område och att medverka i närvarokontroller på asylboendet. En anmälningsplikt föreslås inför för utlänningar som har meddelats ett avlägsnandebeslut.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2026.

Lagrådet invänder inte mot lagförslagen i stort men redovisar i det följande synpunkter på utformningen av de föreslagna bestämmelserna. Lagrådet invänder också mot den föreslagna mottagandelagens namn.

Förslaget till mottagandelag

Lagens namn

Den föreslagna benämningen på lagen, mottagandelag, är intetsägande. Till skillnad från den nuvarande lagen upplyser benämningen inte om vad för slags mottagande lagen ska reglera. Benämningen av lagen bör övervägas ytterligare. En naturlig och dessutom verkligt upplysande benämning vore – efter förebild av den nuvarande lagen – ”lagen om mottagande av asylsökande och skyddsbehövande m.fl.”.

1 kap. 2 §

I paragrafen anges vilka kategorier av utlänningar som lagen omfattar. Vissa preciseringar avseende exempelvis hur länge utlänningen omfattas av lagen lämnas i de följande paragraferna. Först i 6 § sägs att vissa utlänningar inte omfattas av lagen. Som framgår av författningskommentaren avser den bestämmelsen sådana utlänningar som annars enligt 2 § omfattas av lagen.

Lagrådet föreslår att det förtydligas hur regleringen ska förstås genom att det i 2 § ges en hänvisning till 6 §. Den kan utformas så här:

Om inte annat framgår av 6 § omfattar lagen en utlänning som
1. har ...

1 kap. 3 §

I paragrafen anges när en utlänning inte längre omfattas av lagen. Texten i andra stycket är tämligen svårläst. Lagrådet föreslår följande formulering.

Får en utlänning som avses i första stycket 1 omfattas av en anvisning till en kommun enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, omfattas utlänningen av lagen till dess han eller hon har tagits emot för bosättning i en kommun eller har avböjt att omfattas av anvisningen.

Lagrådet noterar att den lag som det hänvisas till enligt en lagrådsremiss den 10 februari 2026 föreslås upphävd per den 1 januari 2027 och ersatt av en ny lag om bosättning för vissa nyanlända invandrare. I den lagrådsremissen föreslås att denna paragraf ändras.

1 kap. 10 §

Lagtexten inleds med följande konstaterande: "Med en *utlänning med uppehållstillstånd* avses vid tillämpningen av 2–6 §§ en utlänning som har ett uppehållstillstånd". I ett andra stycke anges att även andra kan omfattas av den aktuella definitionen.

Om det är möjligt bör truismer av det här slaget undvikas. Lagrådet föreslår i stället denna formulering av paragrafen:

Med en *utlänning med uppehållstillstånd* avses i denna lag inte bara en utlänning som har ett uppehållstillstånd utan även en utlänning, som inte är en asylsökande, vars ansökan om ett nytt eller fortsatt uppehållstillstånd är under prövning. Detta gäller dock inte om

utlänningen har meddelats ett beslut om avvisning eller utvisning som får verkställas omedelbart och inte heller om utlänningen är ett ensamkommande barn eller en utlänning med tillfälligt skydd.

2 kap. 1 §

I paragrafens första stycke sägs att Migrationsverket har huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som omfattas av lagen. Avsikten förefaller vara att verket ska ha ansvaret i den mån ingen annan är utpekad. Lagrådet anser att detta bör anges i lagtexten, som då kan inledas på följande sätt.

Om inte annat sägs i denna lag, ansvarar Migrationsverket för mottagandet av utlänningar som omfattas av lagen.

Trots ändringen kan "huvudansvar" behållas i rubriken till paragrafen.

2 kap. 2 §

I paragrafen sägs att Migrationsverket ska driva asylboenden men också att verket får uppdra åt andra att driva asylboenden. Innebörden förefaller vara att det är Migrationsverkets ansvar att det finns asylboenden.

Lagrådet föreslår följande lagtext.

Migrationsverket ska se till att det finns asylboenden för utlänningar som omfattas av denna lag. Migrationsverket ska driva sådana boenden, men får även uppdra åt andra att driva asylboenden.

Rubriken omedelbart före paragrafen bör lyda: *Migrationsverkets ansvar för att det finns asylboenden.*

2 kap. 3 §

I paragrafen föreskrivs att Migrationsverket ska anvisa en kommun att ordna boende för ensamkommande barn. Texten kan läsas som

att *en* kommun ska ordna boendet för alla ensamkommande barn. Lagrådet föreslår att paragrafen ges följande lydelse.

Migrationsverket ska för varje ensamkommande barn anvisa en kommun att ordna barnets boende.

2 kap. 5 §

I paragrafen regleras vilka kriterier Migrationsverket ska tillämpa när verket fördelar anvisningar av utlänningar mellan kommuner. Ett sådant kriterium är "omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen". Uttrycket är oklart och för närmast tanken till antalet asylsökande. Under föredragningen har upplysts att avsikten är att referera till en mätmetod som Migrationsverket tillämpar. Detta kommer bättre till uttryck om lagtexten hålls mer neutral och förklaras närmare i författningskommentaren. Den berörda delen av lagtexten kan då formuleras på följande sätt.

... samt de asylsökande som redan vistas i kommunen.

2 kap. 10 §

I bestämmelsen anges att en kommun får efter anvisning av Migrationsverket enligt 3 eller 4 § ordna boende för en utlänning. Att detta sägs direkt efter att det i tidigare paragrafer (8 och 9 §§) har föreskrivits att en kommun ska göra just detta framstår knappast som nödvändigt.

3 kap. 5 §

Paragrafen har anknytning till artikel 14 i mottagandedirektivet. Där anges att om en medlemsstat tillhandahåller en bostad till sökande, ska den vidta lämpliga åtgärder till stöd för största möjliga sammanhållning av de familjer som befinner sig på dess territorium samt att sådana åtgärder ska vidtas med sökandens medgivande.

Den föreslagna formuleringen i lagtexten väcker dock frågor om den närmare innebörden, bl.a. vad gäller formuleringen ”om familjemedlemmarna samtycker till det”.

Lagrådet förordar följande lagtext.

När Migrationsverket tilldelar eller erbjuder en plats på ett asylboende ska verket sträva efter att familjer hålls samman. Detta gäller dock inte om någon familjemedlem åberopar beaktansvärda skäl mot det eller det annars finns särskilda skäl för att familjen inte ska dela boende.

3 kap. 9 §

Bestämmelsen handlar om att den som bor på ett boende som har ordnats av Migrationsverket eller av en kommun ska få sina grundläggande behov tillgodosedda av verket eller kommunen. I ett andra stycke sägs att Migrationsverkets ansvar i detta avseende gäller även för den som har skäl att inte bo på det tilldelade asylboendet enligt 6 kap. 3 § andra stycket. Motsvarande formulering finns i den under 1 kap. 3 § nämnda lagrådsremissen Tidsbegränsat boende för vissa nyanlända – en ny lag om bosättning (se 6 §).

Lagrådet anser att lagtextens innehåll kan missförstås. Det torde nämligen krävas inte bara att utlänningen har skäl enligt 6 kap. 3 § andra stycket att inte bo på det tilldelade asylboendet utan även att utlänningen rent faktiskt inte bor där. För att båda dessa förutsättningar ska framgå föreslår Lagrådet att andra stycket formuleras om. Efter en redaktionell justering av första stycket kan paragrafen få följande utformning.

När Migrationsverket ordnar boende för en utlänning ska verket se till att utlänningen, när han eller hon bor på boendet, kan få sina ...

Migrationsverkets ansvar enligt första stycket gäller även för den som, av skäl som anges i 6 kap. 3 § andra stycket, inte bor det tilldelade asylboendet.

I sitt yttrande över remissen Tidsbegränsat boende för vissa nyanlända – en ny lag om bosättning har Lagrådet föreslagit motsvarande ändring.

4 kap. 1 §

Enligt paragrafens första stycke ska en asylsökande och en utlänning med avlägsnandebeslut vistas inom det län där det tilldelade asylboendet ligger. Ordet "vistas" anger att det ska vara fråga om en viss varaktighet. Av 2 § och författningskommentaren till den paragrafen framgår emellertid att även tillfälliga besök utanför länet inte ska få ske, om inte tillstånd ges. Den avsedda innebörden i bestämmelsen synes alltså vara att det inte ska vara tillåtet att alls lämna länet. Detta bör uttryckas tydligare i lagtexten.

Andra stycket har fått en mindre tillfredsställande utformning.

Lagrådet föreslår att paragrafens två första stycken ges följande lydelse.

En asylsökande och en utlänning med avlägsnandebeslut får inte lämna det län där det tilldelade asylboendet finns.

Om utlänningen inte bor på det tilldelade asylboendet, och har sådana skäl för att inte göra detta som anges i 6 kap. 3 § andra stycket, får utlänningen inte lämna det län där han eller hon bor.

Beträffande den föreslagna ändringen av andra stycket hänvisar Lagrådet till det som sägs beträffande 3 kap. 9 §.

5 kap. 2 §

I paragrafen, som står under rubriken "Svenskundervisning och annan sysselsättning", anges att en utlänning som omfattas av denna lag får ges tillfälle att delta i svenskundervisning, skötseln av ett asylboende och annan sysselsättning som bidrar till att göra vistelsen meningsfull. Lagrådet anser det diskutabelt om det behöver

lagstiftas om detta, som det faller på Migrationsverket att ordna. Om bestämmelsen ska finnas med i lagen kan den ges följande lydelse.

En utlänning som omfattas av denna lag får ges tillfälle att delta i svenskundervisning. Utlänningen får också delta i skötseln av asylboendet och ges annan meningsfull sysselsättning.

6 kap. 7 §

Enligt paragrafens första stycke får dagersättningen sättas ned för en utlänning som håller sig undan. I uttrycket "sätts ned" ligger rent språkligt inget annat än att ersättningen får bestämmas till ett lägre belopp än full ersättning. Eftersom det i andra stycket talas om att ersättningen sätts ned helt får första stycket förstås så att det inte är fråga om att ta bort hela ersättningen.

Av bestämmelsen framgår inte hur mycket ersättningen får sättas ned. I andra meningen sägs bara att ersättningen inte får sättas ned i den del som är avsedd att täcka utgifter för utlänningens egen mathållning. Detta gör att regleringen blir oklar.

I andra stycket föreskrivs att ersättningen i vissa angivna fall får sättas ned helt, om utlänningen erbjuds plats på ett asylboende där fri kost ingår. Enligt denna bestämmelse ska alltså ersättningen kunna sättas ned till 0 kronor. Det är emellertid svårt att förstå hur denna bestämmelse förhåller sig till bestämmelsen i första stycket, särskilt den andra meningen, när förutsättningen för att ersättningen ska kunna dras in helt är att utlänningen erbjuds plats på ett asylboende där fri kost ingår.

I samband med föredragningen har framhållits att varken Migrationsverket eller någon annan remissinstans har ansett att det är oklart vad nedsättning betyder. Att den ansvariga myndigheten har en uppfattning om hur bestämmelsen ska tillämpas fritar dock inte lagstiftaren från ansvaret att klargöra dess innebörd.

Lagtexten behöver skrivas om så att den avsedda innebörden framgår.

6 kap. 8 §

I paragrafen föreskrivs att dagersättningen får sättas ned helt, om utlänningen gör sig skyldig till överträdelser av vissa slag. Den har inte någon motsvarighet i den nu gällande lagen. Ett flertal problem aktualiseras av förslaget.

En första sak är att det behöver klargöras vad som avses med "sättas ned helt". Se vad Lagrådet har anfört om denna fråga i anslutning till 7 §.

Allvarlig misskötsamhet enligt första stycket 1 kan utgöra brott. Det behöver övervägas mer grundligt hur bestämmelsen i sådana fall förhåller sig till principen *ne bis in idem*.

I paragrafen preciseras under hur många veckor nedsättningen får pågå. Regleringen är påtagligt stelbent och kasuistisk. Särskilt iögonfallande framstår punkten 1, som föreskriver att ersättningen får sättas ned under två eller fyra veckor, om utlänningen gör sig skyldig till allvarlig misskötsamhet på ett asylboende. En fråga som man ställer sig direkt är: Varför inte tre veckor?

En annan fråga är varför verbformen presens används. Syftar bestämmelsen på perdurerande (kontinuerligt pågående) misskötsamhet eller andra överträdelser av regelsystemet?

Dessutom blir innebörden av andra stycket oklar. Där sägs att dagersättningen inte får sättas ned till följd av omständigheter som utlänningen "inte rått över". Enligt författningskommentaren kan stycket vara tillämpligt när en misskötsamhet har föregåtts av ett angrepp och utlänningens agerande utifrån omständigheterna får

anses försvarligt. Men i ett sådant fall kan man knappast tala om misskötsamhet.

Bestämmelsen måste alltså skrivas väsentligen annorlunda, liksom författningskommentaren.

8 kap. 2 §

Paragrafen föreskriver att Migrationsverket i vissa fall får undersöka det boendetrymme och de slutna förvaringsställen som en utlänning disponerar på ett asylboende. I ett andra stycke anges att undersökningen ska genomföras i närvaro av ett vittne. Därefter anges att "all den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas".

Bestämmelsen motsvarar 19 c § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Den infördes den 1 mars 2025 (se prop. 2024/25:49). Föreskriften framstår som aningen kuperad eftersom det inte anges vad det är för slags hänsyn som ska iakttas. Av den proposition som det hänvisas till framgår att det rör sig om proportionalitetsprincipen enligt 5 § förvaltningslagen. Detta betyder att undersökningen aldrig får vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som kontrollen riktas mot.

Sista meningen i andra stycket är tämligen poänglös eftersom den inte innebär annat än att proportionalitetsprincipen enligt förvaltningslagen ska iakttas. Den uttrycker också detta på ett mindre lyckat sätt. Som det framstår för Lagrådet kunde meningen undvaras. I avsaknad av beredningsunderlag i denna del låter Lagrådet det bero med detta påpekande.

9 kap. 2 §

Enligt paragrafen gäller ”beslut om bistånd” enligt denna lag omedelbart med visst undantag. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 22 § tredje stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. I den bestämmelsen talas det dock om ”beslut i fråga om bistånd”. Lagrådet anser att den nuvarande formuleringen inte bör ändras.

11 kap. 1 §

Bestämmelsen handlar om möjligheten för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter i olika hänseenden. Som den är uppställd i förslaget är den kompakt och svårläst. Lagrådet föreslår därför att första stycket skrivs i form av en punktlista enligt följande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från

1. skyldigheten enligt 4 kap. 1 § för en utlänning att inte lämna ett län,
2. närvarokontrollen enligt 4 kap. 3 §, och
3. anmälningsskyldigheten enligt 4 kap. 5 eller 6 §,

om tillströmningen av utlänningar som omfattas av denna lag har varit eller kan förväntas bli särskilt omfattande och det är nödvändigt för att behovet av platser på asylboenden ska kunna tillgodoses.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.